

Neoliberalizm Eleştirileri ve Almanya'da Yeniden Sosyal Refah Devleti Arayışları

Osman SIRKECI

TİDAF İcra Kurulu Üyesi AB Sorumlusu

Sosyal Devlet Politikalarına Eleştiriler ve Federal Reformlar

1970 sonlarında başlayan sosyal devlet anlayışına yönelik eleştiriler 1980 lerde yoğunlaşarak etkisini artık mevcut devlet ve bürokrasi anlayışlarının değiştirilmesi ile sonuçlandırmaya başladı. Devlet işlerinin (restrukturiert) yapısal değişimi, modernleşmesi, adları ile refah devletinden federal devlet düzenine geçişle birlikte Pazar fetişizmi tüm gelişme sürecine damgasını vurmaya başladı.¹

Almanya'nın mevcut devlet yapısındaki sosyallik izlerini nerede ise tamamen silmek isteyen 2010 Agenda programının mimarlarından, Gerhard Schröder, 14 Mart 2003'de SPD'nin 140. Kuruluş Yıldönümü Toplantısında aşağıdaki cümleler ile dile getirmekte idi. 'İnsanların kendi hayatları hakkında karar verme hürriyetleri her şeyin üstündedir.'²

Yine SPD'nin olağan üstü Berlin Kongresinde Jürgen Kocka devlet reformu sürecini; 'Devlet korumacılığına artık ihtiyaç kalmadığını ve eskisi kadar da arzulanmadığını' vurgulamaktadır.³ Bireysel hürriyetleri temel alan Neo Liberal eleştiriler, uygulamaya konulan reformlar ve 10 yıllık Agenda programları ile ortaya çıkan bu durumu Oskar Lafontaine 2005 yılında, 'Gelir ve servet dağılımında uçurum ne kadar derin ise, kendi hayatlarını hür iradeleri ile belirlemekten yoksun olanların sayıları da o kadar çoğalır' cümleleri ile açıklamaktadır.⁴

Aynı Agenda 2010 Programını büyük koalisyonla yürüten CDU başkanı ve Kanzler Angela Merkel, 'bırakın özgürlüğe gidelim, kalkınma-

nın önündeki frenleri kaldıralım, bürokrasinin tutsaklığından, eskimiş düzenlemelerden kurturalım. (...) Yeni adalet ve eşitlik için, daha fazla özgürlük', cümleleri ile hükümet programını açıklamaktadır.⁵

Bu duruma SPD'de sol sosyal demokratların O. Lafontaine ile birlikte ayrılmaları ile birlikte çatlak ses çıkaracak muhalefet kalmadığından, CDU'lu eski maliye bakanı Norbert Blüm, Hıristiyan hayırseverliği mantığı ile, pazarlama politikası olarak eleştirdiği bu uygulamaları ve politikaları, 'daha fazla hürriyet, kürselleşme ile egemenlik kuran, Finans kapital için mi? Sorusu ile karşılıyıp, Doğru, yeni adalet ve eşitlik ama Hıristiyan ahlakı ve anlayışı ile bağdaşmayacak bir anlayış' diyerek eleştirmektedir.

Doksanlı yıllarda BDI (Alman Sanayiciler Birliği) başkanı olan Hans-Olaf Henkel 'Federal sistemin rekabet edebilirliğinin sorgulanması gerektiğine' işaret ederken, 2005'in 21 Temmuzunda yaptığı konuşmada Cumhurbaşkanı Horst Köhler, 'Federal yapının çağını doldurduğuna ve antikalıştığına dikkat çekmektedir. Bertelsmann Stiftung sözcülerinin de aralarında bulunduğu bu gurup; araştırmacıların sık sık örnek gösterdikleri mevcut Alman federatif sistemini ve onun kurumsal yapısını neo liberal politikalarının önündeki en büyük engel olarak görmektedirler.

Neo liberal açıdan yöneltilen eleştiriler arasında; Hi-Tec çağında 1949 model VW Kaplumbağa misali yasalarla ülkenin yönetilemeyeceği öne sürülmektedir.

Yöneltilen diğer eleştiriler ışığında sistemin hangi yanlarının, hangi amaçlarla reforma tabi tutulduğu daha net bir şekilde açığa çıkmaktadır. Bunlardan bazıları özetle aşağıda görülmektedir.

- '16 Eyaletli bir yapıda temponun genel olarak (veya daima) en yavaş olan tarafından belirlenmesi devletin yarışma gücünü engellemektedir.'

1 Butterwegge; a.g.e., S.171.

2 Butterwegge; a.g.e., S.157.

3 Butterwegge; a.g.e., S.169.

4 Lafontaine, Oskar, *Politik für alle. Streitschrift für eine gerechte Gesellschaft*, Berlin 2005, S.260

5 Butterwegge; a.g.e., S.169-170

- 'Alternatif sosyal-rekabetçi federalizm'
- Bertelsmann Stiftung tarafından hazırlanan reform paketlerinde; modernleşme önerileri çerçevesinde, sosyal-refah devletinin, eyaletler ve belediyelerin (ağır işlerde çalışan işçilerin) piyasada en başarılı olanının, en ucuz olanının yaşama hakkına sahip olması gibi rekabet ortamının oluşturulması öne sürülmektedir.

Bu beklentileri haklı çıkaran, Francis G. Costles ve Araştırmacı arkadaşları, 6 OECD ülkesini kıyaslayan bir çalışmada; 'Federalizmin sosyal devletin yıkılmasını kolaylaştırmamakla kalmayıp, aksine zorlaştırmakta olduğunu' tespit etmektedirler.⁶

Araştırmada varılan sonucun gerekçeleri ise şöyle sıralanmaktadır.

- Federal meclis sıkça aktif bir veto organı işlevi yapıyor. Mevcut düzenlemelere göre, özellikle yoksul eyaletlerin aleyhine alınacak kararlarda veto hakkı kullanılarak ilgili eyaletin lehinde karar çıkmasını kolaylaştırıyor.
- Emeklilik yaşını yükseltmek, emekli maaşlarına sıfır zam, işsizlik yardımlarının azaltılması yönünde kararlar alan hükümet partilerinin takip eden seçimlerde çoğunluğu kaybetmesine yol açıyor.

Demokrasiyi daha da yerleştirmek için değil, aksine demokrasinin bu doğal ve kaçınılmaz sonuçlarını ortadan kaldırmaya dönük, sistemin rekabet gücünü arttırmak ve uzun süreli, politik kaygılardan korunmuş uygulamalar için (iktidarda kalma süresini) seçim süresini 4 yıldan 5 yıla çıkarılmıştır.

Köln Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Butterwegge ve Çalışma arkadaşları ile birlikte bir yandan sadece entellektüel çevrelerin tartışmaları ile sınırlı kalan iktisat teorisini ve günün yorumunu içeren konuları basit bir dille akademik camianın dışındaki daha geniş kesimlerin de bilgisine ve ilgisine sunmakta, aynı zamanda özelde Almanya ve genel olarak AB ülkelerinde ABD'den esen yeni neo liberal politikaların teo-

rik ve politik uygulama ve sonuçları bakımından eleştirisini yapmaktadır.

Sonuç

Çelişkili imiş gibi görünen ama aslında aynı paraleldeki uygulamalar ve önlemler ile bir bütünlük arz eden bu yaklaşım ve politikaları, profesyonel politikacıların dışında, Prof. Dr. C. Butterwegge; 'Alman Anayasasının 20. ve 28. maddelerinde vurgulanan sosyal devlet yükümlülüklerine rağmen, aktüel yerel ve lokal garanti politikaları ile ülke, piyasa ekonomisi totalitarizmine göre yeniden düzenlenmektedir. Sonuç olarak; mevcut neo liberal politikaların ve tüm bu Euro ve Cent hesaplarına dayalı çabaların merkezinde çalışan-üreten insan değil, piyasanın başarısı ve ekonomik merkez olmak arzusu yatmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi giderek işletme başarısına, piyasa ve rekabet kurallarına bağlı hale geldi. Aynı şekilde, milenyum öncesinden, eyaletler, bölge birlikleri, belediye teşkilatları, kalite garantisine endeksli, ölçülmesi çok zor olan, yeni yönetim modelini benimsemeye başladılar. Bu yeni yerel yönetim anlayışı ile kendi var oluş nedenleri olan, zor yaşam koşullarına karşı mücadele veren insanlara gerçekten yardım etmek anlayışından uzaklaşmakta, buna karşın, tüccar devlet-yönetim anlayışı giderek yaygınlaşmaktadır.' şeklinde eleştirmektedir.⁷

Ona göre; rekabet kelimesinin sihirli gücüne dayanan federal sistemin reformu adı altında sosyal devlet tahrir edilmektedir. Burada günümüzün görünen sosyal devleti özelleştirilerek, çekirdek sosyal devlet ise desentralize edilerek, neo liberal politikalara uydurulacaktır.⁸

Rekabetçi federalizm anlayışına göre; şimdi olduğu gibi eyaletler bir biri ile kooperasyon yapmak, dayanışmak yerine, daha çok yatırımı ve yatırımcıyı çekmek, tercih edilen bir yatırım ülkesi olmak için bir biri ile rekabet etmelidirler.

Federal anayasanın 72. Maddesinin 2. Paragrafında, yer alan 'Tüm federasyonda eşit koşullarda yaşam standardını sağlamak' (inşa etmek) şeklinde formüle edilen 1949 model sosyal-refah

7 Butterwegge; a.g.e., S.176-177

8 HANK Rainer, *Das Ende der Gleichheit*, S. 224, aktaran, Butterwegge.C ; a.g.e., S.202

6 Butterwegge; a.g.e., S.203-204

devletin görevi 1994 birlik anayasasında 'eşit yaşam standartlarının korunması' şeklinde kur-nazca revize edilmiştir.

Alman federal sisteminin ve söz konusu reform girişimlerinin Neo Liberal politikalar ve diğer eleştirel yaklaşımlar ışığında değerlendirilmesi okuyucu ve araştırmacıyı objektif sonuçlara ulaştır-maya hizmet edecektir.